

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาโปรแกรมการผลิตหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยเรื่องนี้โดยแบ่งออกเป็น วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลของการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สภาพปัจจุบันของโปรแกรมการผลิตหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ ในด้านโครงสร้างการบริหารงาน การดำเนินงาน และหลักสูตร
2. ปัญหา และอุปสรรคในด้าน การบริหารงาน การดำเนินงาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ภาคนอกเวลาราชการ
3. ความคิดเห็นของนิสิตบัณฑิตศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาภาคนอกเวลาราชการ ที่ติดต่อโปรแกรมการผลิตหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ในด้านการบริหารงาน การดำเนินงาน การจัดการศึกษา และการเงิน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
  - 2.1 ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นประชากร จำนวน 128 คน
  - 2.2 นิสิตปัจจุบันภาคนอกเวลาราชการ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 267 คน

2.3 ผู้สำเร็จการศึกษา จากโปรแกรมหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ ซึ่งเป็น
กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ

3.1.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน

3.1.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตปัจจุบัน

3.1.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ คือ
รายงานการประชุม รายงานการสัมมนา บันทึกลงและสรุปข้อมูลต่าง ๆ คู่มือ กฎ ระเบียบ ตลอดจน
บทความที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 แบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน นิสิต
ปัจจุบัน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ ทั้ง 8 หลักสูตร ด้วยวิธีการ ดังนี้
ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน นิสิตปัจจุบัน ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยการขอความร่วมมือจาก
อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร และติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ส่วนผู้ที่สำเร็จ
การศึกษาได้ส่งทางไปรษณีย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การศึกษาเอกสาร ได้วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร แล้วนำเสนอในรูปแบบ
ของแผนภูมิ และความเรียง

5.2 การวิเคราะห์แบบสอบถาม 3 ชุด วิเคราะห์ด้วยการนำข้อมูลมาแจกแจง
ความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมทั้งนำ
เสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

สรุปผลของการวิจัย

ผลของการศึกษาแบ่งสรุปออกได้ดังหัวข้อต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับโปรแกรมการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำเสนอได้ดังนี้

1. การบริหารงาน นโยบายและโครงสร้างการบริหารงานของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ จำนวน 8 หลักสูตร มีลักษณะดังนี้

นโยบายเป็นไปตามระเบียบ กฎ เกณฑ์ของบัณฑิตวิทยาลัยส่วนหนึ่ง คงมีบางส่วนที่แต่ละหลักสูตรมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายเอง เช่น นโยบายของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรในการจัดการศึกษา

โครงสร้างการบริหารงานเป็นอิสระตามรูปแบบของแต่ละหลักสูตร

2. การดำเนินงาน หลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ จำนวน 8 หลักสูตร จะมีลักษณะการประสานงานเป็นรูปแบบเดียวกันคือ เป็นไปตามขั้นตอนของการดำเนินงานที่กำหนดโดยบัณฑิตวิทยาลัย โดยเฉพาะในส่วนของการประสานงานภายนอกคณะ การเปิดสอนภาคนอกเวลาราชการ ส่วนการประสานงานภายในคณะมีรูปแบบอิสระตามแต่หลักสูตรจะกำหนดสายการประสานงาน

3. การจัดการศึกษา การจัดการศึกษาภาคนอกเวลาราชการมีความเป็นอิสระค่อนข้างตัวมาก โครงสร้างหลักสูตรจะมีทั้งแผน ก และแผน ข หรือ มีแผน ก อย่างเดียวในบางหลักสูตร ซึ่งแผนการศึกษาใน 8 หลักสูตร ส่วนใหญ่จะเป็นแผน ก อย่างเดียว 5 หลักสูตร และเป็นแผน ก หรือ แผน ข 3 หลักสูตร คือ บริหารธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ และบริหารการศึกษา การรับเข้าศึกษา คุณสมบัติจะเปิดกว้างไม่จำกัดสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน บางหลักสูตรไม่กำหนดประสบการณ์การทำงาน และบางหลักสูตรกำหนดเวลาในด้านประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 3 ปี อัตราการรับ พบว่า จำนวนที่คาดว่าจะรับมีจำนวนต่ำกว่าที่รับไว้จริงซึ่งเป็นผลกระทบต่อการวางแผนการจัดการศึกษา เพราะบางหลักสูตรจำนวนรับจริงจะสูงกว่าจำนวนที่คาดว่าจะรับมาก ส่วนอัตราค่าเล่าเรียนจะแตกต่างกันตามหลักสูตรรวมไปถึงค่าสอบบรรยายและค่าบำรุงศูนย์คอมพิวเตอร์ ซึ่งมีความยืดหยุ่นเป็นไปตามการกำหนดของแต่ละหลักสูตร แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดไว้

4. การเงิน มีระบบการจัดการ 2 ลักษณะ คือ ส่วนหนึ่งอยู่ในข้อกำหนดของบัณฑิตวิทยาลัย เช่น การกำหนดให้หลักสูตรจัดสรรเงินส่งคืนบัณฑิตวิทยาลัยในปีที่ 2 ของการเปิดหลักสูตรเป็นจำนวน 200 บาท/หน่วยกิต โดยบัณฑิตวิทยาลัยจะหาเงินไปรวมกับงบประมาณเงินทุน เพื่อจัดสรรในรูปของเงินจัดสรร 40 % และเงินจัดสรร 60% ส่วนจำนวนเงินที่เหลือหลักสูตรสามารถจัดสรรเงินของตนเองได้อย่างอิสระ โดยใช้เงินส่วนนี้เป็นค่าใช้จ่ายของหลักสูตร ได้แก่ ค่าตอบแทน ค่าสมนาคุณในด้านต่าง ๆ โดยที่หลักสูตรจะกำหนดอัตราค่าตอบแทน และค่าสมนาคุณได้ในอัตราที่หลักสูตรต้องการ แต่จะต้องไม่มากหรือน้อยกว่าเกณฑ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดให้ เช่น อัตราเงินค่าตอบแทน และเงินค่าสมนาคุณนั้น จะต้องขอความเห็นชอบจากส่วนกลาง และจะอยู่ในระดับเดียวกันในแต่ละหลักสูตร ดังนั้นอัตราค่าตอบแทน และค่าสมนาคุณพบว่าไม่แตกต่างกันมากนัก

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน

1.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไป พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ภาคคนอกเวลาราชการจะปฏิบัติหน้าที่ 2 อย่างในขณะเดียวกัน คือ ปฏิบัติหน้าที่บริหารและงานสอนพร้อมกัน นอกจากนี้ในบางครั้งยังทำหน้าที่บริหารงานของคณะด้วย ระยะเวลาการปฏิบัติงาน จำนวนปีของอาจารย์ภาคคนอกเวลาราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ มากที่สุด ในช่วง 1 - 3 ปี (ร้อยละ 47.7) งานสอนระดับบัณฑิตศึกษา สอนทั้งภาคปกติและภาคคนอกเวลาราชการมากที่สุด 4 - 6 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 55.4) รองลงมาสอน 7 - 9 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 16.9) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีงานสอนระดับปริญญาตรี 1 - 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 32.3) รองลงมามีงานสอน 4 - 6 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ร้อยละ 30.8) ส่วนความรับผิดชอบเกี่ยวกับการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พบว่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีมากกว่า ผู้ที่รับผิดชอบเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งมีจำนวน 22 คน (ร้อยละ 33.8) ในทำนองเดียวกันผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่ได้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ (ร้อยละ 41.5) ส่วนการได้มาซึ่งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.7) เห็นด้วยกับวิธีการได้มาของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรภาคคนอกเวลาราชการโดยวิธีแต่งตั้ง มีผู้ไม่เห็นด้วยเพียง 12 คน (ร้อยละ 18.5) ส่วนการประเมินผลการสอนของอาจารย์โดยนิสิต ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับ

การจัดให้มีการประเมินผลการสอน แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า อาจารย์ (ร้อยละ 50.8) ไม่มีการให้
 นิสิตประเมินผลการสอน

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน

ด้านการบริหารงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า นโยบายของ
 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) ส่วนบทบาทของคณะกรรมการ
 บริหารหลักสูตรทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) และ
 การบริหารหลักสูตร ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้มีสภาพนอกเวลาราชการทุกหลักสูตรได้มี
 โอกาสเลือกศึกษาได้ทั้งแผน ก และแผน ข ($\bar{X} = 3.94$)

ด้านการดำเนินงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าผู้สอนมีอิสระใน
 การจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) สิ่งที่ต้องปรับปรุง คือ เวลาที่เปิดให้บริการของ
 ห้องสมุดสถาบันวิทยบริการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$)

ปัญหา และอุปสรรค พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนมีปัญหาและอุปสรรคใน
 เรื่องของการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.08$) เพราะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาสอนและการมา
 เรียนของนิสิต รองลงมา คือ นโยบายการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.00$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนิสิตปัจจุบัน

2.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของนิสิตปัจจุบัน พบว่า เป็นชายมากกว่าหญิง
 อายุอยู่ระหว่าง 36 - 40 ปี มากที่สุด จำนวน 69 คน (ร้อยละ 32.2) รองลงมา มีอายุอยู่
 ระหว่าง 31 - 35 ปี จำนวน 51 คน (ร้อยละ 23.8) นิสิตปัจจุบันแต่งงานแล้วมากกว่าเป็น
 โสด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะวิศวกรรมศาสตร์มากที่สุด จำนวน 31 คน (ร้อยละ
 14.5) ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ร้อยละ 29.9) นิสิตปัจจุบัน
 สำเร็จการศึกษามาแล้ว 5 - 9 ปี จำนวน 67 คน (ร้อยละ 31.3) นิสิตปัจจุบันที่ตอบแบบสอบ
 ถามส่วนใหญ่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2536 มากที่สุดจำนวน 95 คน (ร้อยละ 44.4) รองลงมา
 ปีการศึกษา 2535 จำนวน 85 คน (ร้อยละ 39.7) การเลือกแผนการศึกษา นิสิตปัจจุบันเลือก
 ศึกษาแผน ข มากที่สุด โดยให้เหตุผลว่า มีข้อจำกัดในด้านเวลาไม่อาจทำวิทยานิพนธ์ให้ได้
 เป้าหมายที่เข้าศึกษา คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ มากที่สุด และใช้เงินทุนส่วนตัวในการศึกษามาก
 ที่สุดเช่นกัน สถานภาพการทำงานของนิสิตปัจจุบัน ส่วนใหญ่รับราชการ (ร้อยละ 40.7) รองลง
 มาทำงานบริษัท/ร้านค้า (ร้อยละ 39.3) และมีรายได้มากกว่า 35,000 บาท มากที่สุด จำนวน

68 คน (ร้อยละ 31.8) รองลงมา 10,000 - 15,000 บาทจำนวน 48 คน (ร้อยละ 22.4) นิสิตปัจจุบันค่อนข้างมีปัญหาในการบริหารเวลา (ร้อยละ 46.9) และไม่มีปัญหา (ร้อยละ 45.0) ซึ่งเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนปัญหาในการเดินทางมาศึกษา พบว่า ไม่มีปัญหาในการเดินทาง การเข้าชั้นเรียน ขาดเรียนเป็นบางเวลาใน 1 วิชา มากที่สุด จำนวน 69 คน (ร้อยละ 32.2) และไม่เคยขาดเรียนเลย จำนวน 63 คน การลงทะเบียนเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนวิชาที่คิดว่าเป็นประโยชน์ในงานที่ทำ มากที่สุด จำนวน 101 คน (ร้อยละ 47.2) การขอคำแนะนำเมื่อมี ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน พบว่า จะขอคำแนะนำจากเพื่อน มากที่สุด (ร้อยละ 63.1) รองลงมา คือ อาจารย์ผู้สอน

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนิสิตปัจจุบัน

ด้านหลักสูตร พบว่า นิสิตทราบวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ศึกษาอยู่ชัดเจนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมา คือ ควรเปิดโอกาสให้นิสิตมีโอกาสเลือกแผนการศึกษาได้เอง (แผน ก แผน ข) มากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.04$) และผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการจัดหลักสูตร ให้นิสิตภาคนอกเวลาราชการได้ศึกษาเฉพาะแผน ก เหมาะสมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$)

ด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่านิสิตมีโอกาส แสดงความคิดเห็นในห้องเรียนได้อย่างเสรี และการเรียนการสอนทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.14$) แต่มีปัญหาเกี่ยวกับเวลาและโอกาสที่จะเข้าค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด ($\bar{X} = 2.72$)

สิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ มากที่สุดคือ ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.95$) และข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ค่าน้อยที่สุด คือ เวลาที่เปิดให้บริการของห้องสมุดสถาบันวิทยบริการ ($\bar{X} = 3.13$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ที่สำเร็จการศึกษา

3.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ที่สำเร็จการศึกษา พบว่า เป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในระหว่าง 36 - 40 ปี (ร้อยละ 40.2) สถานภาพแต่งงานแล้ว มากกว่าเป็นโสด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมาแล้ว 13 - 17 ปี (ร้อยละ 34.3) และส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ (ร้อยละ 18.9) สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มากที่สุด (ร้อยละ 40.2) ผู้ที่สำเร็จการศึกษา เข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในภาคต้น

และภาคปลาย เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2533 มากที่สุด (ร้อยละ 23.1) สำเร็จในปีการศึกษา 2534 จำนวน 49 คน (ร้อยละ 29.0) ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่ 2 ปี - 2 ปี 1/2 (ร้อยละ 91.7) และสำเร็จการศึกษาด้วยการสอบรวบยอด (ร้อยละ 94.7) ส่วนกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาด้วยการทำวิทยานิพนธ์ใช้เวลาในการทำวิทยานิพนธ์ 6 เดือน เป้าหมายที่ผู้สำเร็จการศึกษาคิดไว้ก่อนเข้าศึกษามากที่สุด คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ (ร้อยละ 97.6) ใช้เงินทุนส่วนตัวในการศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 79.3) สถานภาพการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาขณะเข้าศึกษา ส่วนใหญ่ทำงานบริษัท/ร้านค้า (ร้อยละ 46.2) รองลงมา รับราชการ สถานภาพการทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วพบว่า ทำงานสถานที่เดิมตำแหน่งเดิม มากที่สุด (ร้อยละ 40.8) ขณะศึกษาผู้สำเร็จการศึกษามากกว่า จะเลือกเรียนวิชาที่คิดว่า เป็นประโยชน์กับงานที่ทำ (ร้อยละ 66.3) เมื่อมีปัญหาคาดหวังจะขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนมากที่สุด จำนวน 110 คน (ร้อยละ 65.1) รองลงมา คือ เพื่อน ความคาดหวังก่อนเข้าศึกษาคือ ได้รับความรู้เพิ่มพูนและมีความคิดอย่างมีระบบ รองลงมา ได้ประสบการณ์ ความรู้และวิทยาการใหม่ ไปใช้ในการทำงาน สิ่งที่ผู้สำเร็จการศึกษาคาดหวังไว้ก่อนเข้าศึกษา พบว่า เป็นไปตามความคาดหวังมากที่สุด จำนวน 144 คน (ร้อยละ 85.2) ไม่เป็นไปตามความคาดหวังจำนวน 18 คน และสิ่งที่ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับนอกเหนือจากปริญญา คือ ได้รู้จักเพื่อนต่างอาชีพ และได้รับความช่วยเหลือในด้านการทำงาน รองลงมา ได้รับความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการเพิ่มขึ้น

3.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา

ด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความเห็นอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมา ส่งเสริมให้เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ และมีความคิดเชิงวิเคราะห์มากขึ้น ($\bar{X} = 4.23$)

การนำความรู้ความสามารถไปใช้ พบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสามารถแสดงออกถึงการเป็นผู้นำได้อย่างมั่นใจมากขึ้นหลังจากสำเร็จการศึกษา ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา รู้จักใช้เหตุผลในการวินิจฉัยสภาพปัญหา และนำมาใช้ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.24$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการศึกษาโปรแกรมการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารงาน พบว่า การบริหารงานของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ ตามเกณฑ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดนโยบายการเปิดสอนหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ โดยมีคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัยครั้งที่ 2/2529 (วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2529) เป็นผู้วางหลักเกณฑ์ไว้มี 6 ข้อเพื่อเป็นแนวปฏิบัตินั้น ตามข้อกำหนดในข้อ 5 กล่าวว่า หลักสูตรที่เปิดสอนต้องเป็นหลักสูตรเดียวกันกับหลักสูตรที่เปิดสอนในภาคปกติ และจะเปิดสอนเฉพาะหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการมิได้ เมื่อนามาศึกษาคู่กับข้อ 3 ที่ว่า ควรเป็นหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตแผน ข นั้น จะเห็นว่า ประเด็นในเรื่องนี้ขัดแย้งกันในทางปฏิบัติจริงตรงที่ หลักสูตรภาคปกติ 5 หลักสูตร จาก 8 หลักสูตรจะถูกกำหนดโครงสร้างหลักสูตรเป็นแผน ก ทำให้หลักสูตรภาคนอกเวลาราชการต้องเป็นแผน ก ตามไปด้วยดังที่กำหนดไว้ในข้อ 5 แต่ไม่สามารถขออนุญาตให้เป็นไปตามเกณฑ์ในข้อ 3 ได้ ประเด็นนี้บัณฑิตวิทยาลัยน่าจะปรับเกณฑ์ให้เป็นไปตามข้อเท็จจริง ถ้าพิจารณาแล้วว่าภาคนอกเวลาราชการสามารถเปิดสอนหลักสูตรแผน ข ได้ หรือคณะ/ภาควิชาควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับเกณฑ์ของบัณฑิตวิทยาลัย ก่อนที่จะเปิดหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ภาคนอกเวลาราชการได้รับผลกระทบจากการเปิดสอนแผน ก เพราะปัจจุบันการกำหนดสอบโครงสร้างวิทยานิพนธ์จะต้องสอบผ่านภายในกำหนด 2 ปีการศึกษา ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลกระทบต่อผู้เรียนภาคนอกเวลาราชการโดยเฉพาะหลักสูตรที่ต้องสร้างผลงานใหม่เพื่อใช้เป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ จะมีผลกระทบมาก เช่น หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมอุตสาหการ และอีก 2 หลักสูตร ซึ่งต้องเรียนแผน ก ตามโครงสร้างของหลักสูตรภาคปกติ ทั้งนี้การศึกษาของภาคนอกเวลาราชการโดยวัตถุประสงค์ระบุไว้ เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการ เป็นบริการชุมชนให้กับบุคคลที่มีความต้องการจะศึกษาหาความรู้ที่สูงขึ้นในระดับปริญญาโทแต่ไม่มีเวลามาศึกษาในภาคปกติได้ ซึ่งเวลาดังกล่าวถ้าเรียนแผน ก และต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของการสอบโครงสร้างวิทยานิพนธ์แล้ว สิ่งนี้อาจจะเป็นจุดอ่อนได้ คือ คุณภาพของบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการที่ต้องเร่งรัดการสอบโครงสร้างวิทยานิพนธ์อย่างจำกัดเวลาดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนิสิตปัจจุบัน เห็นว่า ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้บัณฑิตภาคนอกเวลาราชการทุกหลักสูตรมีโอกาสเลือกศึกษาได้ทั้งแผน ก และแผน ข ซึ่งนิสิตปัจจุบัน และผู้สำเร็จการศึกษาแล้วส่วนใหญ่เห็นว่าการเห็นว่า พอใจที่จะศึกษาแผน ข เช่นกัน ตรงกับนโยบายที่คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัยได้กำหนดไว้ว่า ภาคนอกเวลาราชการควรได้ศึกษาแผน ข และในการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของบัณฑิตวิทยาลัย จุดประสงค์มหาวิทยาลัยในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 (บัณฑิตวิทยาลัย, 2527) ได้กล่าวถึงการเปิดสอนภาคนอกเวลาราชการว่า ควรเปิดสอนได้เฉพาะบางสาขาวิชาที่ไม่จำเป็นต้อง

ต้องการวิจัย เพื่อป้องกันผลกระทบต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัยในขนาด ด้วยเหตุนี้บัณฑิตวิทยาลัย และหลักสูตรที่เปิดสอนภาคนอกเวลาราชการ ควรทบทวนความเป็นไปได้ของหลักสูตรแต่ละหลักสูตร เกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของบัณฑิตวิทยาลัย ตลอดจนความคิดเห็น และความพึงพอใจของผู้เรียน จากการสอบถามถึงปัญหาอุปสรรคที่จะเลือกศึกษาแผน ก พบว่า นิสิตปัจจุบันมีปัญหาในการบริหารเวลามากที่สุด โดยเฉพาะเวลาที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในห้องสมุดมีปัญหามาก เพราะเวลาที่ห้องสมุดเปิดให้บริการไม่ตรงกับเวลาว่างของนิสิตที่จะใช้บริการของห้องสมุด ซึ่งผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าห้องสมุดควรเปิดให้บริการถึงเวลา 21.00 น และเปิดบริการในวันอาทิตย์ด้วย อาจจะเป็นด้วยข้อจำกัดเป็นสาเหตุหนึ่งที่นิสิตปัจจุบันเลือกศึกษาแผน ก น้อยกว่า แผน ข นอกจากนี้ยังพบว่า สัดส่วนตัวระหว่างอาจารย์ และนิสิตยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ อาจารย์ที่ต้องรับผิดชอบเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของนิสิตทั้งภาคปกติและภาคนอกเวลาราชการควรมีอัตราส่วน 1 : 5 ตามประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง แนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2533 ข้อ 5.3 ซึ่งระบุว่า อาจารย์ผู้หนึ่งจะควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตบัณฑิตศึกษาในระดับปริญญาโทบัณฑิต และปริญญาตรีบัณฑิตได้ไม่เกิน 5 คนนั้น จากแผนภูมิโครงสร้างการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการในแผนการศึกษา กำหนดจำนวนอาจารย์ของหลักสูตรที่เปิดแผน ก จำนวน 5 หลักสูตร พบว่า มีอยู่ 2 หลักสูตรที่อาจารย์รับผิดชอบนิสิตเกินเกณฑ์ที่กำหนด (1 : 5) คือ หลักสูตรการสื่อสารมวลชนและหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตคอมพิวเตอร์ ซึ่งปัจจุบันนิสิตได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นในขณะนี้ทั้ง 5 หลักสูตรยังคงใช้แผน ก เป็นแผนการจัดการศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2536 บัณฑิตวิทยาลัยได้มีการสำรวจเกณฑ์การจัดสรรอัตราอาจารย์ประจำหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ เพื่อประกอบการพิจารณาการรับนิสิตในปีการศึกษา 2537 นั้น พบว่า หลักสูตรที่เปิดสอนแผน ก จำนวน 5 หลักสูตร มีอัตราส่วนระหว่างอาจารย์ : นิสิตเกินเกณฑ์ที่กำหนด (1 : 5) จำนวน 4 หลักสูตร มีเพียงหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตคอมพิวเตอร์เท่านั้นที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งผลกระทบในเรื่องนี้จะส่งผลถึงคุณภาพของนิสิตภาคนอกเวลาราชการได้ หากหลักสูตรมีความจำเป็นที่จะต้องเปิดสอนโดยใช้แผน ก หลักสูตรที่จะเปิดสอนภาคนอกเวลาราชการ และบัณฑิตวิทยาลัยควรศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการกับข้อกำหนด กฎ เกณฑ์ แผนการศึกษา จำนวนอาจารย์ที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวนนิสิตที่จะรับเข้าศึกษา โดยคำนึงถึงจำนวนของนิสิตภาคปกติด้วย ดังที่ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอน ได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การรับนิสิตภาคปกติ และภาคนอกเวลาราชการมากเกินไปทำให้

การควบคุมคุณภาพต้องใช้เวลามาก การรับนิสิตเข้าศึกษาโดยเฉพาหลักสูตรที่เปิดแผน ก ควรรับ เฉพาะผู้ที่มีหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่แน่นอนแล้วเท่านั้น นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าบัณฑิตวิทยาลัยควรมีการ ทบทวนนโยบายให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและความเป็นจริงของสังคมด้วย ซึ่งสภาพปัจจุบันดังที่ กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่าควรรวมไปถึงสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกเช่น เวลาเปิดทำการของห้องสมุด ควรเปิดให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อขจัดสิ่งทีอาจจะเป็นผล กระทบให้นิสิตต้องออกกลางคัน หรือสำเร็จการศึกษาโดยขาดคุณภาพ ดังที่ประมาณ ชูพิพัฒน์ ได้ค้น พบสาเหตุการออกกลางคันของนิสิตบัณฑิตศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์ได้ประกอบ พบว่า สาเหตุหนึ่ง คือ นิสิตถูกให้ออกเพราะศึกษาไม่สำเร็จเมื่อครบกำหนด 5 ปีการศึกษา ถึงแม้บัณฑิตวิทยาลัยจะได้ พยายามแก้ไขหากการสูญเสียทางการศึกษาด้วยการกำหนดระยะเวลาที่ต้องเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ภายในกำหนด 2 ปีแล้วก็ตาม แต่การแก้ไขดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ นิสิตภาค- นอกเวลาราชการที่ศึกษาด้วยแผน ก ต้องออกกลางคันได้เช่นกัน

2. ด้านการดำเนินงาน พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ ตามที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด และ ตามที่แต่ละคณะ หรือหลักสูตรจะดำเนินงาน จากการศึกษาการดำเนินงานในด้านการบริหารงาน พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนให้ความเห็นว่า นโยบายการจัดการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยยังไม่ชัดเจน ซึ่งสมศรี ย่าสาอาจด์ กล่าวว่า การที่บัณฑิตจะเทียบพร้อมไปด้วยคุณภาพนั้น ควร จะพิจารณาถึงเรื่องการบริหาร และการจัดการเป็นสำคัญ นวัตกรรมที่ช่วยกำหนดส่งเสริม ควบคุม มาตรฐานการศึกษาเพียงหน่วยเดียวทั้งนี้เพื่อที่จะได้มีระบบการศึกษาที่แน่นอนไม่ซ้ำซ้อนและที่สำคัญ ยิ่งก็คือมีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่เทียบพร้อมไปด้วยคุณภาพ การที่ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าบัณฑิตวิทยาลัยมีความชัดเจนในด้านนโยบายน้อย กรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัยควร จะกำหนดนโยบายที่แน่นอนชัดเจน และถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะบัณฑิตวิทยาลัยในฐานะ หน่วยงานกลางในการดำเนินงานในระดับบัณฑิตศึกษา จึงควรมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อ ควบคุมมาตรฐานการศึกษาให้มีมาตรฐานเดียวกัน และป้องกันการซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน จาก การศึกษาแผนภูมิโครงสร้าง พบว่า การดำเนินงานในด้านการบริหารงานของหลักสูตรภาคนอก เวลาราชการมีความซ้ำซ้อนกันในการกำหนดโครงสร้างการบริหารหลักสูตร เช่น กำหนดประธาน กำหนดผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการเป็นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรในโครงสร้างเดียวกันด้วย การที่โครงสร้างการบริหารงานแตกต่างกัน เพราะลักษณะของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการไม่มี การวางรูปแบบของโครงสร้างการบริหารงานที่แน่นอน และแต่ละหลักสูตรจะพิจารณาดำเนินการ

ด้านโครงสร้างการบริหารงานของหลักสูตรอย่างอิสระ การที่จะควบคุมให้การบริหารงาน การดำเนินงานเป็นมาตรฐานเดียวกันจึงไม่น่าจะเป็นไปได้ ดังความคิดเห็นส่วนหนึ่งของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนที่ว่า ควรเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพทางวิชาการและตอบสนองความต้องการของสังคมนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้พบประเด็นที่นำคิดประการหนึ่ง คือ การดำเนินงานของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการในด้านการบริหารงานในบางเรื่องยังไม่มีข้อกำหนดที่ชัดเจนว่า ควรบริหารงานและดำเนินงานเช่นไร ทำให้การดำเนินงานและการบริหารงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การควบคุมมาตรฐานการศึกษาจึงเป็นไปอย่างกว้าง ๆ ไม่รัดกุม

3. ด้านการจัดการศึกษา พบว่า การรับเข้าศึกษา และอัตราการรับเข้าศึกษาเป็นส่วนที่แต่ละหลักสูตรกำหนด ทำให้เกิดข้อแตกต่างไม่เป็นไปตามเกณฑ์เดียวกัน ถึงแม้ว่าคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ 2/2529 (20 กุมภาพันธ์ 2529) จะมิข้อกำหนดไว้ว่า ข้อ 4 ต้องเป็นหลักสูตรซึ่งรับเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน ในสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อโดยตรงเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า คุณสมบัติและจำนวนที่รับตามที่หลักสูตรระบุไม่เป็นไปตามข้อกำหนด (ข้อ 4) และในการอนุมัติให้เปิดหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ การพิจารณาก็ไม่ได้ควบคุมให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับและเป็นไปตามเกณฑ์คุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นข้อกำหนดที่วางไว้จึงไม่ใช่ว่าทุกหลักสูตรจะถือปฏิบัติตาม ซึ่งการสัมมนาผู้บริหารระดับสูงของบัณฑิตวิทยาลัยได้กล่าวถึงเป้าหมายในการผลิตนิสิตบัณฑิตศึกษาโดยแยกเป็นกลุ่มสาขาวิชาดังนี้ กลุ่มวิทยาศาสตร์กล่าวว่า การผลิตนิสิตบัณฑิตศึกษาควรเน้นที่คุณภาพเป็นหลัก เมื่อคุณภาพสูงเท่าที่ต้องการแล้วจึงค่อยเน้นทางด้านปริมาณควบคู่กันไป และในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์กล่าวว่า ควรเน้นการผลิตนิสิตบัณฑิตศึกษาทางด้านคุณภาพเป็นหลักแต่ต้องคำนึงถึงปริมาณด้วย นอกจากนี้ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอนได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการรับเข้าศึกษายังไม่ได้มาตรฐาน เน้นในเรื่องรายรับมากเกินไป และเมื่อพิจารณาในด้านการเรียนการสอน โดยเฉพาะข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาสอนของอาจารย์และการมาเรียนไม่ทันเวลาของนิสิตตามที่นิสิตปัจจุบันได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารเวลาพบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีปัญหาในการบริหารเวลา โดยให้เหตุผลว่ามีภาระงานรับผิดชอบมาก เวลาที่เรียนตรงกับเวลาทำงาน กรณีดังกล่าวอาจเป็นผลกระทบต่อคุณภาพของการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการได้ดังที่ ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอนบางท่านมองว่า หลักสูตรภาคนอกเวลาราชการเป็นหลักสูตรที่จัดทำเพื่อหารายได้ ทำให้การผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการมีคุณภาพด้อยกว่าหลักสูตรภาคปกติ การที่หลักสูตรภาคนอกเวลาราชการถูกมองเช่นนี้เพราะ หลักสูตรมีรายได้ค่อนข้างสูง ประกอบกับ

การบริหารงานเป็นไปอย่างมีอิสระ รวมไปถึงการเงินด้วย ดังจะเห็นได้จากการกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะกำหนดอัตราค่าตอบแทนตามความเหมาะสม ทำให้อัตราค่าตอบแทนไม่เป็นไปตามเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นการผลิตหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ จึงควรมองไปที่สภาพทั่ว ๆ ไปของผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอนว่า มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และนิสิตมีคุณสมบัติพร้อมที่จะเข้าศึกษาเพียงใด ซึ่งบัณฑิตวิทยาลัยควรวางนโยบายและถือปฏิบัติในเรื่องนี้ให้รัดกุม เพื่อควบคุมการดำเนินงานของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการให้มีมาตรฐานด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การขยายเวลาการเปิดห้องสมุดเพื่อให้นิสิตภาคนอกเวลาราชการได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดทำมีการประเมินผลการสอนของอาจารย์โดยนิสิต เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาของภาคนอกเวลาราชการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาโปรแกรมการผลิตหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในภาพรวม ประสบผลสำเร็จในด้านการผลิตหาบัณฑิต เพราะผู้เรียนมีความพึงพอใจในขณะศึกษา และเป็นไปตามความคาดหวังหลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้ว ถึงแม้ว่าในด้านการบริหารงาน การดำเนินงาน การจัดการศึกษา และอื่น ๆ ที่เป็นส่วนของสถาบัน ซึ่งเป็นผู้ให้ยังอยู่ในสภาพที่ไม่เป็นระบบนัก เพราะการดำเนินงานยังไม่ชัดเจนว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด คือ ควรเป็นไปอย่างอิสระ หรือควรอยู่ในระเบียบข้อบังคับ เหมือนกับการจัดการศึกษาของภาคปกติ อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพในทุกหลักสูตร การบริหารงาน การดำเนินงาน การจัดการศึกษา ควรที่จะมีหน่วยควบคุมดูแลมาตรฐานเดียวกัน และมีการจัดการที่เคร่งครัดพอสมควร เพราะการดำเนินงานของฝ่ายบริหารจะสร้างเสริมประสิทธิภาพของนิสิตและคณาจารย์ให้มีคุณภาพดังที่ กำแพง สิริกุล (2531) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษานั้น จะต้องควบคุมตั้งแต่ตัวคณาจารย์เองที่จะต้องอยู่ภายใต้ระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงมีหน้าที่ที่จะควบคุมให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและข้อกำหนดที่วางไว้

แม้ว่าบัณฑิตวิทยาลัยจะกำหนดเกณฑ์ไว้อย่างยืดหยุ่น และให้อิสระแก่เจ้าของหลักสูตรยังผลให้การบังคับใช้ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ปรากฏว่าแต่ละหลักสูตรคงดำเนินงานตามความต้องการของหลักสูตรเอง ทำให้โครงสร้างการผลิตหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการเป็นรูปแบบที่ขาดความชัดเจนทั้งในด้านการบริหารงาน การดำเนินงาน การจัดการศึกษา และการเงิน การกำหนดเกณฑ์และหลักการเพื่อให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกันยังไม่มี ซึ่งการทำให้เช่นนี้ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ผลดี คือ แต่ละหลักสูตรสามารถบริหารงานและดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวรวดเร็ว

ผลเสีย คือ ขาดรูปแบบที่แน่นอน ควบคุมมาตรฐานได้ยากมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพของบัณฑิตเป็นอย่างมาก บัณฑิตวิทยาลัยน่าจะได้พิจารณาร่วมกับหลักสูตรต่าง ๆ ในประเด็นของความพอดีในกฎเกณฑ์และรูปแบบการบริหารงาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่ว่านโยบายการบริหารงานแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นไปตามเกณฑ์และไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดไว้ฉะนั้นบัณฑิตวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายการบริหารงาน รูปแบบและวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบเดียวกัน แต่ยังคงให้หลักสูตรมีความเป็นอิสระในการบริหารงาน โดย

1. จัดส่งมอบผู้บริหารหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหา ประสบการณ์บริหาร และวางเกณฑ์การดำเนินงาน

2. ติดตามผลการดำเนินงานด้านหลักสูตร ด้วยการทบทวนแผนการจัดการ-ศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ และวางหลักการดำเนินงานในด้านการประสานงานภายในและภายนอกคณะให้เป็นไปตามขั้นตอนเดียวกันทุกหลักสูตร

3. การรับเข้าศึกษา ควรตรวจสอบจำนวนการรับเข้าให้สอดคล้องกับจำนวนอาจารย์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตลอดจนคุณสมบัติในด้านประสบการณ์การทำงานควรเป็นไปตามข้อกำหนด

2. จากผลการวิจัยที่ว่าหลักสูตรไม่ได้กำหนดนโยบายการบริหารงานไว้อย่างชัดเจน และไม่มีการกำหนดขอบเขตของโครงสร้างคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ดังนั้นหลักสูตรที่เปิดสอนภาคนอกเวลาราชการควรจัดปรับโครงสร้าง และนโยบายการบริหารงาน วางกฎ เกณฑ์ วิธีการ การรับเข้าศึกษา การจัดการเรียนการสอนให้ชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วถึง เพื่อจูงใจได้แก่นักศึกษา

นอกจากนี้ เพื่อให้การผลิตหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักสูตรควรจะมีมาตรการในการจัดการเรียนการสอน เช่น การพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้สนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน โดยจัดให้มีทั้งแผน ก และแผน ข ส่วนวิธีการสอน ควรเป็นการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้มากกว่าเดิม และควรจะมีการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์ ในด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักสูตรควรดำเนินการจัดหาหนังสือไว้ให้ดูค้นคว้า ขยายเวลาการปิดเปิดของห้องสมุด จัดสถานที่เรียนให้เหมาะสม

3. จากผลการวิจัยที่ว่า การประสานงานภายนอกคณะไม่เป็นไปตามขั้นตอน ภาควิชาที่มีการเปิดสอนหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ ควรที่จะประสานงาน ดูแลให้การดำเนินงานของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ และภาคปกติเป็นไปตามขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อให้มีมาตรฐานในการดำเนินงาน และคุณภาพของงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ปัจจุบันการจัดการศึกษามหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน บัณฑิตวิทยาลัยในฐานะเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ และประสานงานในการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษานโยบายของบัณฑิตวิทยาลัยที่มีต่อการจัดการศึกษามหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ ศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนิสิตภาคนอกเวลาราชการ หรือแนวโน้มและความต้องการการจัดการศึกษามหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก